

Рустем Жангожа,

д-р філос. наук, д-р політ. наук,
голов. наук. співроб. ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»,
член Всесвітньої асоціації письменників PEN-club,
Україна, Київ

*Ми живемо у світі,
в якому стає все більше і більше інформації,
але все менше і менше сенсу.
Жан Бодрійяр*

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І МІНЛИВІ КОГНІТИВНІ КОНСТРУКЦІЇ

Ця стаття присвячена спробі розглянути турбулентні процеси, внаслідок яких відбуваються складні конфігурації різних етнокультурних дискурсів. Драматизм ситуації полягає в непаритетності і відсутності консенсусу учасників цього процесу, що викликає хворобливу реакцію соціально-психологічного характеру.

Ключові слова: етнокультурний дискурс, глобалізаційні процеси, мультикультуралізм, інформаційний простір, турбулентність, інтеграція, імплементація.

Автор статті анонсує дослідження, у якому свідомо порушує категоричний імператив паризьких рестораторів: «Клієнтів на кухню не пускати». Ну а якщо серйозно, то це спроба автора постати перед читачем в «повсякденному одязі» і вона продиктована бажанням повернути увагу молодого покоління дослідників до цієї проблеми. Запропонований формат публікації автор вважає вкрай важливим, оскільки рекомендує колегам, які зацікавлені в окресленій проблематиці, розглядати нові епістемологічні горизонти за межами нормативних знань. І якщо ця пропозиція до творчої співпраці знайде відгук, то автор вважатиме, що марно присвятив своє життя дослідженню навколишнього світу індивіда і хто він у цьому постійно мінливому світі.

І. Аналіз сучасної соціально-політичної та економічної проблематики, особливо в галузі прогнозування, показує, що більшість досліджень орієнтуються на лінійну логіку доказів, успадковану від логічних конструкцій Аристотеля – інтерпретацію подій та більшості наративів у контексті жорсткого детермінізму причинно-наслідкових зв'язків у трактуванні

соціально-політичних процесів і, відповідно, висновків про майбутнє, цілком переконливих для авторів, упевнених у релевантності і безумовній правоті доказів.

Однак, якщо виходити не з «правильності» методологічного підходу і не враховувати істинність отриманих висновків, то можна констатувати, що ідеї, які виникають у результаті схожих досліджень, мають сумну, але неминучу властивість не встигати за змінами мінливої ситуації. І так буде доти, доки у світі, який оточує людину, нічого не змінюється, тож вона, у силу адаптаційних механізмів, більш-менш, захищена ними та адекватно функціонує з природою і суспільством, у якому живе. Однак, після того як умови навколишнього світу людини змінюються, виникає драматичний розкол між зовнішнім середовищем і екзистенційними ідеями, які породжують найгостріші проблеми світоглядного характеру. Саме тоді виникає запитання: у який спосіб має бути переорієнтований екзистенціальний стан людини, щоб мінімізувати виникнення драматизму і спрямувати енергію її «єго» в конструктивне русло?

У прикладному значенні внутрішньо- і соціально-психологічна колізія, якої ми торкнулися, – метафізичне питання і відноситься до макросоціальної ситуації, пов'язаної з процесом тотальної глобалізації світу і його складовими – процесу інформаційно-комунікаційного простору, що динамічно розширюється, і породженого ними процесу мультикультуралізму.

Ці доленосні зміни як фон і контекст плінної реальності межують з деякими зауваженнями аксіологічного характеру. Система європейських цінностей як референтних наративів у дискурсі культури що глобалізується, передбачає виведення якогось алгоритму, марковану мінливу ієрархію «шкали переваг» і «заперечень». Ці зусилля, за образним висловлюванням М. Пруста, виступають таким собі «пошуком втраченого часу», що несе в своєму контенті внутрішньо суперечливий конгломерат ідеалів минулого (як традиції) і справжнього (як модерну, який заперечує все, що було в минулому), оскільки час завжди безповоротний і, на відміну від статурності простору, представлений у сприйнятті окремого індивідуума та соціуму різними вимірами і величинами.

До першочергових причин масштабних кореляцій при контактах різних історико-культурних моделей і процесів у першу чергу можна віднести певні нормативні відносини й оцінки історико-культурних традицій, спостерігачі яких, перебуваючи всередині цих історико культурних локацій і часових вимірів, сприймають і розцінюють значущі події у своєму житті по-різному.

Це стосується і зміни соціокультурного дискурсу та соціокультурного ландшафту, які безповоротно розширюються в умовах глобалізації та її складової – транскультурних процесів, пов'язаних з дедалі масовішою міграцією етнокультурних груп на території, сприятливіші для їхньої повноцінної життєдіяльності. А в останні роки – ще й для безпеки, яку мігранти та біженці втратили на своїх етнічних землях внаслідок руйнівних збройних конфліктів із численними людськими жертвами.

Саме ці (та інші, побічні) обставини бентежили покоління дослідників при спробі інтерпретувати ту чи іншу подію або артефакт, виходячи за межі свого етнокультурного ареалу та його аксіологічної системи, оскільки їхні оцінки, критерії та висновки не завжди збігалися із самооцінкою представників культур-реципієнтів. До того ж інколи вони мали діаметрально протилежні аксіологічні маркери.

Що стосується понятійної реконструкції історико-культурної еволюції як основної складової історичного процесу, то вона, вже за фактом свого «місця прописки», мала «родові ознаки», що сформувалися в умовах життєіснування традиційних етнокультур, які значно відрізняються і не збігаються з їх екстраполяцією дослідженнями представників чужої для них культури.

З іншого боку, представники «країн-аутсайдерів» – так званого третього світу, які здобули освіту в наукових і культурних центрах Європи та Північної Америки, відчують значні труднощі при спробах інтерпретації і артикуляції в термінах і поняттях «референтних культур», наукових шкіл і культурних традицій країн свого навчання. Свідченням цього може служити визнання першого прем'єр-міністра незалежної Індії Д. Неру про те, що він «вивчав Індію як освічений європейець». Однак цим визнанням не вичерпується весь складний спектр думок і самооцінок, які набули популярності у дослідженнях художніх творів.

Достатньо ознайомитися з публікаціями одного з теоретиків руху «Негритюд» алжирця Ф. Фанона або з резонансним романом «Інтерпретатори» лауреата Нобелівської премії в галузі літератури, нігерійського письменника В. Шоїнки, у якому європейські ліберально-демократичні цінності, імплементовані інтерпретаторами в соціально-політичне та культурне життя своїх громад, що живуть в умовах політичного та соціально-економічного транзиту, виявлялися несумісними, а самі ініціатори-культуртрегери зазнавали у себе на батьківщині політичних і кримінальних переслідувань.

Є й протилежні приклади, коли європейці їхали до Азії (Індії та Тибету), щоб досягнути зміст традиційних східних релігій і філософсько-ізотеричних

концепцій, особливо в 60–70-х роках минулого століття (субкультура хіпі та інші). Цього досить, щоб звернути увагу на актуальність проблеми взаєморозуміння цивілізаційних дискурсів.

II. Але проблеми взаєморозуміння між представниками різних цивілізацій, незважаючи на увесь драматизм, це лише одне, хоча і типове, але далеко не вичерпне ускладнення, з яким стикається будь-який дослідник, занурюючись, за образним висловом Т. Манна, в «колодязь часу».

Перед дослідником – цілий океан різних рядоположень, але вони не мають між собою очевидного смислового та емоційного зв'язку, фактів і відомостей, справжній зміст яких може бути витлумачений різними і навіть протилежними принципами і системами оцінок.

Тож неминуче виникає запитання: якими методами і засобами інтерпретувати цей безсистемний набір емпіричних відомостей?

З цього моменту історичні артефакти поступаються місцем ідеології та піддаються перекодуванню з «прийнятним» і «легітимним» розумінням «минулого як причини справжнього» (К. Маркс).

На тему субстанціональних ознак етнокультурних артефактів, що акумульовані у минулому й дають підставу проголосити їх «справжньою» історією, Е. Кассіер розмірковував так: «Масив історичного матеріалу став лише тоді членованим, а історична свідомість – доступною, коли окреме стало пов'язаним з загальними над індивідуальними цінностями. Між поняттям *стилю* (можливо, Е. Кассіер позначав терміном “стиль” поняття ідеологеми) і поняттям *цінності* велика різниця. Те, що являє собою поняття стилю, тобто не повинність, а чисте “буття”, хоча в цьому бутті мова йде не про фізичні речі, а про стійкість форми» [1, с. 71].

Думка німецького філософа-неокантіанця підтверджується різними версіями і сценаріями одних і тих самих подій минулого, якими рясніла історична наука в усі часи свого статусу «літописного свідка».

Це явище отримало у фахівців-культурологів визначення синдрому «Воріт Расемон» (за однойменною повістю Р. Акутагави), коли учасники однієї і тієї ж події розповідають свою версію того, що сталося, інколи принципово по-різному.

Зважаючи на ці зауваження, потрібно визнати, що одна лише логічна інтерпретація культурного феномену не здатна охопити все розмаїття ознак і характеристик культурного артефакту як частини соціокультурного співіснування. З цих причин перед дослідником виникає нагальна потреба розширити арсенал дослідницьких підходів і практик, звертаючись до нових принципів і методологій.

Поняття методу, яким бачить його цитований вище Е. Кассіер, утворює в кожній дослідній системі центр, вектори від якого ведуть до проблем різних локацій. На методі, зрештою, заснована вся операційна єдність розумового процесу, яким володіє ця система. Метод не може бути виражений в окремому понятті або в окремому положенні. Він має властивість постійно розкриватися в усій повноті окремих проблем і продуктивних мотивів як метасистеми, що дає змогу об'єднати в цілісне поняття просторово-часового континууму [1, с. 322].

Отже, головним ускладненням, яке гальмує адекватний розгляд і розуміння історичного наративу, виступає відсутність універсального методу, за допомогою якого різні історико-культурні традиції та їх оцінки можуть розглядатися в дусі і в напрямі компаративізму та на паритетних засадах і умовах, що задовольняють усі сторони міжкультурного діалогу.

Необхідність дотримання цієї імперативної вимоги до «чистоти» і «автентичності» оцінок того чи іншого культурно-історичного артефакту або події ніхто із серйозних дослідників не заперечує. Але водночас і не приймає як методологію свого дослідження, залишаючи за межами свого бачення як компліментарний фігуральний вислів із побажанням ставитися до іншої сторони діалогу з позицій гуманізму і рівності в найзагальніших рисах цього поняття.

Саме через свідому (або несвідому) обмеженість бачення проблеми, усвідомлення мультикультурної цілісності сучасного світу як гомогенного, повноцінного, гармонійного процесу, що динамічно розвивається, виникає епістемологічний збій, або, якщо завгодно, понятійна лакуна, в яку кинулися різні квазіідеологеми, що претендують на свій домінуючий конституційний статус як єдино правдивої генеральної версії сучасного буття в його нинішніх проявах, характеристиках і оцінках.

Зіткнувшись із подібним розвитком подій на межі другого і третього тисячоліття християнства, західний світ переглядає і переоцінює свій культурний багаж – римське право та базові принципи аврамічної етики, що лягли в основу іудаїзму і християнства, які століттями становили метафізику і життєву практику європейської моделі життєіснування суспільства та його культури, визначаючи базові принципи невід'ємних прав людини як «колективного договору». Однак на запитання про те, у який спосіб можна актуалізувати і максимально поширити їх на всі сфери життя сучасних західних соціумів та як повернути безумовну віру людей в абсолютну істинність християнської традиції, задовільних відповідей немає...

Найгірше те, що на Заході незворотно посилюється алармічне сприйняття свого образу мислення, способу життя і його історичних перспектив, що відбилося в реактуалізації резонансних наукових прогнозів про кризу західної моделі цивілізації («Занепад Європи» О. Шпенглера, «Кінець історії» Ф. Фукуями та ін.). У деяких художніх творах сучасних європейських літераторів і публіцистів найгостріше сприймаються реалії сучасного світу, у яких описується неминучий колапс європейської моделі цивілізації в усьому розмаїтті її проявів.

Сьогоднішній світ під впливом прискорення глобалізаційних процесів, безпрецедентного розширення інформаційного простору і культурних контактів вступив у фазу турбулентності, в якій колишні форми модернізації всіх життєвих реалій і свідомості перестали відповідати вимогам адекватного розуміння змін, що відбуваються на всіх соціально-стратифікаційних рівнях сучасних суспільств. Йому на зміну все наполегливіше приходить постмодерн, який претендує стати домінуючою теорією і методологією сучасного світу, який динамічно розвивається в напрямі його технологізації.

III. Вважається, що термін і дефініцію «постмодерн» ввів французький культуролог Ж. Ф. Ліотар у своїй книзі «Стан постмодерну» (1976 р.). Автор визначає стан постмодерну як «недовіру до метанаративів». У його тлумаченні, метанаратив – це широкомасштабне і чітке пояснення великих феноменів. Релігії та інші тоталітаризуючі ідеології є метанаративами з того моменту, коли намагаються пояснити сенс життя або всі вади суспільства. Ліотар виступав за те, щоб замінити їх «міні-нарративами» (фрагментувати) і прагнути до досягнення менш масштабних і більш особистих (персоніфікованих) «істин». Під таким ракурсом він розглядав не тільки християнство або марксизм, а й фундаментальну науку та культуру [2].

Як робоче визначення прийнято вважати, що постмодернізм є художнім, філософським, соціологічним, культурологічним і політологічним напрямом, який зародився в 1960-і роки у Франції і саме вона подарувала світу екстравагантне мистецтво і ще екстравагантнішу художню концепцію.

Характерні для постмодерністів ірреальність дійсності і принципове несприйняття цілісного та гармонійного індивідуума були запозичені з арсеналу художніх засобів авангардного і сюрреалістичного мистецтва, а також з попередніх філософських шкіл кінця XIX – початку XX ст.

Також можна говорити про те, що цей напрям художнього пізнання став реакцією опору ліберальному гуманізму художніх та інтелектуальних течій модернізму: апологети постмодернізму дорікали модер-

ністам за наївну універсалізацію досвіду західної культури. Особливо культури середнього класу – основного носія соціальних і екзистенціальних цінностей європейської цивілізації та способу життя.

Можливо, що твердження про прихід постмодерну як домінуючої теорії сучасного світу може здатися надмірним і невинувато сміливим або навіть гіперболою, але в реальності сукупність субстанціональних ознак і цінностей постмодернізму давно вже пододала кордони власне художньої та академічної інтерпретації і набула в сучасній культурі Заходу досить сильного впливу.

До речі, якщо розглядати постмодерн у форматі художньої практики, то цей напрям ілюструє співіснування подій, збудованих всупереч хронологічній послідовності і будь-якій субординації, та демонструє тотальність сучасного світу. У цьому сенсі (але тільки в якості художньої практики як найчутливішого індикатора соціальних і екзистенціальних процесів, що відбуваються в житті соціуму) можна говорити про позитивний і експериментальний характер та значення постмодернізму для художньої практики, що спонукало сучасну літературу і мистецтво до створення творів із залученням нових виразних засобів та нового формату їх презентації. Хоча постмодерну можна (і слід) дорікнути у відсутності історико-культурної спадкоємності і запереченні еволюційної складової культурного процесу.

Що ж стосується постмодерну як нового формату та методології соціологічних і культурологічних концепцій, то він привносить в них певний стилістичний кіч (еклектику і маргінальність), заснований на ідеях *second hand* («другі руки») – тексти і сюжети, побудовані на залученні в їхній формат алюзій з більш ніж віддалених і непорівнюваних мислеформ.

Характерні ознаки постмодернізму неважко розпізнати і критично проаналізувати. Однак етос, що лежить в його основі, ще недостатньо вивчений і не піддається адекватному аналізу традиційними методами та інструментами. Причина, з одного боку, в тому, що самі ідеологи постмодерну, як правило, висловлюються невиразно, а з іншого – у тому, що суперечливість і непослідовність, іманентні їхньому способу мислення, заперечують існування стабільної реальності і достовірного знання, не дозволяють визначити критерії істини, без яких будь-яка дискусія втрачає сенс.

Слід також зазначити, що традиційні цінності – мораль, здоровий глузд і ясність, так само як і семіотика, структуралізм, марксизм і екзистенціалізм, – відкидалися модерністами з цих же причин.

Постмодерністи також скептично ставилися до наукового пізнання для набуття об'єктивного знання про реальність, яка існує незалежно від людського сприйняття: наука була для ідеологів і апологетів постмодернізму не більше ніж формою сконструйованої ідеології і аксеології, в яких домінують буржуазні передумови.

За місцем у ряду партійних ідеологем постмодернізм представляє ліву течію, що має в своєму розпорядженні одночасно нігілістичний і революційний етос, що резонує з повоєнним постімперіалістичним настроєм часу, який переважає серед представників громадськості на Заході. Простіше кажучи, постмодерн будує свій етос «по той бік добра і зла» (Ф. Ніцше), що традиційно склалося в систему морально-етичних норм і відносин, створюючи новий антисциєнтистський егрегор, у якому трансцендентність світу та людської свідомості залишаються за межами емпіричних інтересів.

IV. А між тим, саме віра в надемпіричну трансцендентну реальність світу зберегла моральні цінності у перших переселенців з Європи до Австралії і Нової Зеландії, соціальний склад яких був представлений переважно кримінальними елементами та жінками зі зниженим порогом соціальної відповідальності – як кажуть у народі, повіями, та іншими асоціальними елементами.

Найперше, що будували ці люди на території своїх поселень, були церковні парафії – витрати, з точки зору економічної доцільності, необгрунтовані. Але сьогодні, після відносно короткого проміжку часу, Австралія і Нова Зеландія перебувають у числі аутсайдерів за рівнем злочинності, а університети цих країн посідають вищі позиції в рейтингах з якості освіти, далеко обігнавши чимало традиційних освітніх центрів та університетів Європи.

V. Важко прогнозувати, як відреагує постмодернізм на масштабні зміни демографічного ландшафту Європи, що вносять в її соціальне і культурне життя значні (радіше – радикальні) корективи. В умовах, що змінилися, стає все важче ігнорувати новий соціокультурний дискурс, зважаючи на масовий вихід мусульман Близького Сходу і Північної Африки в Європу, аксіологія яких істотно відбивається на суспільних і міжособистісних відносинах між різними етнічними, соціальними та конфесійними групами, що радикально змінюють соціально-психологічну атмосферу суспільства, його аксіологічну систему, психосоматику і поведінкові стереотипи міжособистісних відносин, які поки що задовольняють формат постмодернізму як відкритого інформаційного та культурного простору «глобального села».

Але стан невпорядкованості та якоїсь інтроверсійності всередині постмодерністської концепції не може тривати нескінченно довго, оскільки стрімко мінливому за своїм демографічним та етнокультурним станом суспільству і його суб'єктам необхідні достовірні знання про самих себе як у широкому соціальному, так і в екзистенціальному вимірі, що служать йому надійним навігатором для орієнтації у виборі оптимальної моделі свого *modus vivendi* (способу існування) в цьому шаленому світі «глобального села». Індивіду та етнічній групі, які перебувають в іншому культурному середовищі, властива потреба збереження своєї етнокультурної ідентичності та ексклюзивності свого бачення навколишнього світу. І хоча це прагнення стикається із серйозними труднощами, що пов'язані з різними, конкуруючими між собою підходами, вони намагаються відстояти свою незалежність і право залишатися собою.

Остання обставина додає безліч проблем побутового характеру, спонукаючи мігрантів створювати моноетнічні анклавні. Ізольовані від навколишнього соціального простору, ці анклавні європейських мегаполісів вносять в їхній життєвий ритм і культурний ландшафт специфічні характеристики. Саме тому життя в таких соціальних утвореннях проходить у режимі реального апартеїду, без продуктивних контактів між різними етнічними спільнотами.

Мешканців цих анклавів – «нових європейців» – майже ніщо не об'єднує з корінним населенням країн їхнього нового місця проживання. Як правило, вони навіть не володіють і не прагнуть опанувати державну мову країни проживання, оскільки значна частина їхнього життя протікає всередині замкнутого простору цього етнічного анклавного, а втручання муніципальної влади в їхнє життя сприймають як порушення прав. Зберегти свою етнічну ідентичність вони намагаються за допомогою традиційної релігійної конфесії – ісламу. Однак умови їхнього життя і характер діяльності створюють певні проблеми для обов'язкових ритуальних відправлень, що пропонуються нормами шаріату.

У цій ситуації потреби проведення ритуальних відправлень природним чином розширили ринок «фахівців» з релігійних канонів, серед яких часто трапляються персони з неадекватною психосоматикою і політичними орієнтаціями, що мають досить умовний зв'язок з традиційним ісламом.

Тема сучасних форм квазіісламу в його політизованому вираженні виходить за межі цієї статті і передбачає винесення її в окреме дослідження.

Хоча...

VI. На думку видатного швейцарського психоаналітика К. Юнга, нинішня європейська цивілізація опинилася в ситуації, яку немож-

ливо вирішити виключно за допомогою раціональних або моральних аргументів. Потенційні можливості для адекватного розуміння природи змін можна отримати за допомогою вивільнення емоційних сил та ідей, породжених духом часу. А ці останні не завжди залежать від раціональних міркувань і ще меншою мірою – від закликів до дотримання моральності [3, с. 74].

Сьогодні чимало дослідників дійшли розуміння того, що в цьому випадку протиотрутою має стати не менш сильна віра іншого, нематеріалістичного типу, і що заснована на ній релігійна позиція буде єдиним надійним захистом від небезпеки психічного токсикозу. Зважаючи на цю тезу, доречно розглянути феномен інституту світових релігій, як «реальності вищого порядку» (Гегель), з позицій міфологічної системи надемпіричної мови метафор побутових вірувань і релігійних постулатів, що становлять альтернативу безпрецедентному потоку відомостей, що ретранслюються мультиінформаційними мережами Інтернету.

Сучасна людина, натиснувши на клавішу персонального комп'ютера, може оперативним чином отримати будь-яку інформацію про навколишній світ. Але ці відомості часто входять у суперечність з її індивідуальною «життєвою філософією і практикою» – життєвим інстинктом.

До цього варто додати, що неусвідомлена тривога людини у світі, який змінився, виникає через втрату нею інстинкту самозбереження як індивідуума. Чим більше людина підпорядковує собі природу, чим глибші та ширші її раціональні знання про устрій світу, тим відчутнішою стає її зневага і споживацьке ставлення до екології – невід'ємної частини її самосвідомості та фізичного існування, зв'язок з якою вона втрачає. І дедалі більше...

Але раціональні емпіричні відомості не завжди збігаються з внутрішніми істинами і принципами конкретної людини. Саме тому розуміння внутрішніх механізмів психіки людини без урахування її внутрішнього світу в його невід'ємному зв'язку з навколишнім світом, в основі яких лежить колективне несвідоме – архетип – система, що складається з переплетіння емпіричних та ізотеричних зв'язків, є неповним. А значить, і неадекватним.

У нашому випадку як «модельний об'єкт» можуть виступати групи смертників-шахідів або «блакитних китів», які закликають підлітків до суїциду. Як видається, для перекодування їхньої психосоматики використовуються маніпулятивні технології, суть яких полягає в переорієнтуванні свідомості із зовнішнього, раціонального сприйняття на внутрішній стан ірраціонального сприйняття дійсності. У результаті цих маніпуляцій свідомість соціально неблагополучних людей, які зневі-

рилися знайти себе в реальному і жорстокому для них світі, перемикається в зону підсвідомого, в якій пріоритетами виступають ідеї кращого, справедливішого світу, що існує за межами світу реальності. Для «правильного» переходу в цей привабливий своїми гармонійними умовами світ треба зробити рішучий крок – знищити існуюче в цьому несправедливому світі зло, сплативши за свій вчинок власним життям...

Залишається зауважити, що, говорячи про світ колективного несвідомого, К. Юнг назвав його двома іменами – світом Бога і світом Демона одночасно.

Список використаних джерел

1. *Кассирер Э.* Избранное. Опыт о человеке / Э. Кассирер. – М. : Гардарики, 1998. – 784 с.
2. *Лиотар Ж-Ф.* Состояние постмодерна / Ж-Ф. Лиотар. – М. : Ин-т экспериментальной социологии ; СПб. : АЛЕТЕЙЯ, 1998. – 160 с.
3. *Юнг К. Г.* Синхронистичность : сборник / К. Г. Юнг ; пер. с англ. – М. : Рефл-бук, К. : Ваклер, 1997. – 320 с.

References

1. Kassirer, E. (1998). Izbrannoe. Opyt o cheloveke [Favourites. Experience about the person]. Moscow [in Russian].
2. Liotar, Zh-F. (1998). Sostoianie postmoderna [Condition of the postmodern]. Moscow, St. Petersburg [in Russian].
3. Jung, K. G. (1997). Sinkhronistichnost [Synchronicity]. Moscow, Kiev [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 20.11.2018.

Rustem Zhangozha,

Dr. Sci. (Philosophy), Dr. Sci. (Political), Professor,
Chief Researcher of the Institute of World History (National Academy of Sciences of Ukraine), member of World Association of PEN-club Writers, member of the National Union of Ukrainian Writers

Globalization and Changeable Cognitive Constructions

The article presents the overview of turbulent processes, resulting in complex configurations of different ethnocultural discourses. The situation is dramatic because of absence of parity and actor's consensus, which summons painful social and psychological reaction of the participants of these contacts.

It is emphasized that only a logical interpretation of a cultural phenomenon could not cover all the diversity of features and characteristics of cultural artefact as a part of sociocultural coexistence. For these reasons, researchers experience an urgent need to expand the arsenal of research approaches and practices. In particular, bring them into some kind of consolidated education with the help of new principles and methodologies of the approach.

Analyzing the problem of multiculturalism from the point of view of comparative studies, the author comes to the preliminary conclusion that the intensification of protest social movements in the Middle East and “right movements”, nationalism and isolationism in Europe represent a spontaneous response to the process of globalization and an attempt to preserve ethno-cultural identity. These same reasons can explain the decline of the influence and attractiveness of liberal-democratic models of social development. In the medium term, we can expect spontaneous turbulent processes in the social and political life of developing countries, but also countries with stable socio-political traditions as well.

Keywords: ethnocultural discourse, globalization processes, multiculturalism, information space, turbulence, integration, implementation.